

เรื่องเสร็จที่ ๑๔๐/๒๕๐๙

เรื่อง

สถานเอกอัครราชทูตนอร์เวย์ ณ กรุงเทพฯ
ขอทราบข้อสนเทศบางประการเกี่ยวกับกฎหมายสมรสของไทย

ที่ สร. ๐๘๐๓/๔๕๐๖

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๙

เรื่อง สถานเอกอัครราชทูตนอร์เวย์ ณ กรุงเทพฯ ขอทราบข้อสนเทศบางประการเกี่ยวกับกฎหมาย
สมรสของไทย

เรียน ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

อ้างถึง หนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่ กต.๐๖๐๑/๑๕๓๔๗ ลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๐๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกข้อสนเทศบางประการเกี่ยวกับสิทธิของสามีภรรยาตามกฎหมายไทย

ตามหนังสืออ้างถึงแจ้งว่า สถานเอกอัครราชทูตนอร์เวย์ ณ กรุงเทพฯ ได้มี
หนังสือลงวันที่ ๒๑ เมษายน ค.ศ. ๑๙๖๖ ขอทราบข้อสนเทศบางประการเกี่ยวกับสิทธิของสามี
ภรรยาตามกฎหมายสมรสของไทย และกระทรวงการต่างประเทศได้ขอให้สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกาจัดทำบันทึกข้อสนเทศนี้ เพื่อที่จะได้แจ้งให้สถานเอกอัครราชทูตนอร์เวย์ ณ กรุงเทพฯ
ทราบต่อไป

บัดนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้จัดทำบันทึกดังกล่าวนี้เสร็จแล้ว จึงขอ
เสนอมาพร้อมกับหนังสือนี้เพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายหยุด แสงอุทัย)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

กองวิชาการ

ข้อเสนอบางประการเกี่ยวกับสิทธิคงสามัคยา ตามกฎหมายไทย

ก. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ สิทธิของภรรยาในการที่ยึดถือทรัพย์สินต่างหากจากสามีนั้น จะกระทำได้อีกเมื่อมีสัญญาอันไว้เป็นพิเศษก่อนสมรสซึ่งถ้าก่อนสมรสได้มีการตกลงทำสัญญาเรื่องทรัพย์สินไว้อย่างไร ย่อมจะต้องจัดทรัพย์สินไปตามที่ได้ตกลงกันไว้นั้น อย่างไรก็ตามสัญญาอันก่อนสมรสนี้จะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีข้อความให้ใช้กฎหมายประเทศอื่นบังคับในเรื่องทรัพย์สิน (มาตรา ๑๔๕๘) อนึ่ง สัญญาอันก่อนสมรสนั้นเป็นข้อตกลงระหว่างสามีภรรยาว่าจะจัดการทรัพย์สินกันอย่างไร ไม่มีผลเกี่ยวกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต และเมื่อสมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงสัญญานั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาล (มาตรา ๑๔๕๙) สัญญาอันก่อนสมรสต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ คือต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สมรสและพยานอย่างน้อยสองคน ถ้าสัญญาอันก่อนสมรสมิได้ทำตามแบบดังกล่าว หรือมิได้มีการสมรส สัญญาอันก่อนสมรสย่อมเป็นโมฆะ (มาตรา ๑๔๖๐)

สัญญาสมรสที่ได้ทำขึ้นในประเทศนอร์เวย์ จะได้รับการรับรองในประเทศไทย ต่อเมื่อสัญญานั้นไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแห่งประเทศไทย และได้ทำขึ้นโดยถูกต้องตามแบบที่กฎหมายของประเทศนอร์เวย์กำหนด (มาตรา ๙ พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๔๘๑) และคู่สัญญาจะต้องมีความสามารถในการทำสัญญาตามกฎหมายสัญชาติของตน (มาตรา ๒๔) ถ้าคู่สัญญามีสัญชาติของคู่สัญญานั้น แต่ถ้าคู่สัญญานั้นมีสัญชาติต่างกันภาระสำคัญและผลแห่งสัญญาอันก่อนสมรสให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งคู่สัญญาเจตนาหรือพึงสันนิษฐานได้ว่าได้มีเจตนาที่จะยอมอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมายนั้น ถ้าไม่มีเจตนาเช่นนั้น ให้เป็นไปตามกฎหมายแห่งประเทศที่คู่สมรสตั้งภูมิลำเนาครั้งแรกหลังจากสมรส (มาตรา ๒๕) แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เป็นไปตามกฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่

ข. ภรรยาจะไม่ได้รับฐานะเป็นพลเมืองโดยอัตโนมัติตามสามีนอกจากจะได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ (พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๙) คือต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขอโอนสัญชาติตามสามีตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ส่วนการอนุญาตให้ถือสัญชาติตามสามีได้หรือไม่ นั้น อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี

ค. ปัญหาว่าภรรยาจะต้องได้รับอนุญาตจากสามีหรือไม่ในการออกนอกประเทศนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๔ บัญญัติแต่เพียงว่า สามีเป็นหัวหน้าในครอบครัวเป็นผู้เลือกที่อยู่ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ภรรยา เลี้ยงดู และมาตรา ๔๐ ก็บัญญัติว่า หญิงมีสามีย่อมถือเอาภูมิลำเนาของสามี แต่ถ้าสามีไปอยู่ต่างประเทศและหญิงนั้นมิได้ตามไปด้วย และไม่จำเป็นต้องตามไปอยู่ด้วย หญิงนั้นย่อมมิได้ถือเอาภูมิลำเนาของสามี ถ้าสามียังไม่มีภูมิลำเนา หรือไม่ปรากฏภูมิลำเนา และฝ่ายหญิงมิได้ถือตามในกรณีเช่นนี้ หญิงจะถือเอาภูมิลำเนาต่างหากจากสามีก็ได้ อนึ่ง การที่ภรรยาออกนอกประเทศไทยมิได้รับอนุญาตจากสามีอาจเข้าลักษณะเป็นการทิ้งร้างสามีไปได้ ซึ่งถ้าหากทิ้งร้างไปเกินกว่าหนึ่งปี สามีอาจยกขึ้นเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ (มาตรา ๑๕๐๐ (๓))

ง. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติว่า การหย่านั้นทำได้ ๒ ประการ คือ

๑. หย่าโดยความยินยอม โดยทั้งสองฝ่ายตกลงกันเป็นหนังสือมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน และไปจดทะเบียนการหย่านั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

๒. หย่าโดยคำพิพากษาของศาล สามीหรือภรรยาอาจยื่นฟ้องต่อศาลขอหย่าขาดจากกันได้ ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตาม มาตรา ๑๕๐๐ ดังต่อไปนี้

(๑) ภรรยามีชู้ สามीฟ้องหย่าได้

(๒) สามीหรือภรรยาประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บ หรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๓) สามीหรือภรรยาจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปีหรือไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามीภรรยากันอย่างร้ายแรง จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะอยู่กินเป็นสามीภรรยาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๔) สามीหรือภรรยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ได้จำคุกฐานหลักทรัพย์ วิ่งราวชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด หรือปลอมแปลงเงินตรา หรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกในความผิดอย่างอื่นเกินกว่าสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๕) สามीหรือภรรยาที่ถูกศาลสั่งว่าเป็นคนสาบสูญ และศาลยังไม่เพิกถอนคำสั่งนั้นอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๖) สามीหรือภรรยาที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถเพราะเหตุวิกลจริตตลอดมาเกินกว่าสามปีนับแต่วันศาลสั่ง และความวิกลจริตนั้นไม่มีทางที่จะหายได้ ทั้งถึงขีดที่จะอยู่กินเป็นสามीภรรยากันต่อไปอีกไม่ได้แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๗) สามीหรือภรรยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๘) สามीหรือภรรยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อันเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคนั้นไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๙) สามीหรือภรรยามีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ไม่สมบูรณ์ จนไม่สามารถจะอยู่ด้วยกันฉันท์สามीภรรยาได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

แต่ทั้งนี้เหตุหย่า (๑) นั้น ถ้าสามीยินยอมหรือรู้เห็นให้ภรรยามีชู้ หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินยอมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดตาม (๘) จะฟ้องหย่าไม่ได้ (มาตรา ๑๕๐๑)

สิทธิฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุใน (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๗) ดังกล่าวแล้วฟ้องได้ภายในกำหนด ๓ เดือนนับแต่วันที่รู้หรือควรจะรู้ถึงเหตุนั้น แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันเกิดเหตุอย่างไรก็ตาม เหตุอันจะยกขึ้นฟ้องหย่าไม่ได้แล้วนั้นอาจนำสืบสนับสนุนคดีฟ้องหย่าซึ่งอาศัยเหตุอย่างอื่นได้ (มาตรา ๑๕๐๙)

จ. ทรัพย์สินระหว่างสามीภรรยาภายหลังการหย่า ให้จัดการตามมาตรา ๑๕๑๑ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้คืนสินเดิมแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่าย

(๒) ถ้าสินเดิมของฝ่ายใดขาดไป ให้เอาสินสมรสใช้สินเดิมเสียก่อน

(๓) ถ้าไม่มีสินสมรส หรือเอาสินสมรสใช้หมดแล้ว สินเดิมยังไม่ครบจำนวน ให้หักสินเดิมของฝ่ายที่ยังเหลือมากมาใช้ฝ่ายที่สินเดิมขาดตามส่วนมากและน้อย

ในการแบ่งสินสมรสนั้นให้ชายและหญิงได้เท่ากัน เว้นแต่ชายหรือหญิงที่สินเดิมฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสินเดิมมาเลย ก็ให้ฝ่ายที่มีสินเดิมได้สองส่วน ฝ่ายที่ไม่มีสินเดิมได้หนึ่งส่วน (มาตรา ๑๕๑๗) แต่ในส่วนหนี้สินที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันนั้น ให้แบ่งความรับผิดชอบตามส่วนที่จะได้จากสินสมรส (มาตรา ๑๕๑๘)

สำหรับเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการหย่ากัน ถ้าศาลชี้ขาดว่าฝ่ายใดต้องรับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียวและอีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง ไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สิน หรือจากการงานที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ได้ซึ่งศาลต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของทั้งสองฝ่าย (มาตรา ๑๕๐๖) หรือถ้าหย่ากันโดยเหตุวิกลจริต คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริตนั้น (มาตรา ๑๕๐๗)

สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นสิ้นสุดลง ถ้าฝ่ายที่รับค่าอุปการะเลี้ยงดูสมรสใหม่ (มาตรา ๑๕๐๘)

จ. ถ้าสามีภรรยาหย่ากันเอง ความตกลงว่าฝ่ายใดจะปกครองบุตรให้ทำเป็นหนังสือถ้ามิได้ตกลงไว้เช่นนั้น ให้บิดาเป็นผู้ปกครอง ถ้าหย่ากันโดยคำพิพากษาของศาล ให้ฝ่ายชนะคดีเป็นผู้ปกครอง เว้นแต่ศาลจะชี้ขาดให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ปกครอง และศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้ถ้าปรากฏว่าผู้ปกครองนั้นประพฤติตนไม่สมควรหรือพฤติการณ์ภายหลังได้เปลี่ยนแปลงไป (มาตรา ๑๕๐๒) อย่างไรก็ดีแต่ละฝ่ายมีสิทธิติดต่อกับผู้ปกครองได้ตามสมควรแล้วแต่พฤติการณ์ (มาตรา ๑๕๐๓) เมื่อหย่ากัน สามีภรรยาต่างต้องการเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญาหย่าหรือตามที่ได้กำหนดไว้ตามคำพิพากษาของศาล (มาตรา ๑๕๐๔)